

Potencijal strukovnih udruga

doc. dr. sc. Ida Somolanji Tokić,
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Tema ovog broja časopisa *Dijete, vrtić, obitelj* strukovne su udruge usmjerene na rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Prije nego pojasnimo mogućnosti koje nudi udruživanje u takve udruge, dobro je podsjetiti se što su uopće udruge. Prema Zakonu o udrugama (NN 74/14, 70/17, 98/19, 151/22), udruge predstavljaju organizacijski oblik djelovanja radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva, interesa i aktivnosti njihovih članova. U pravnom smislu, udruge su organizacije fizičkih i pravnih osoba koje imaju namjeru djelovati na društvenom, kulturnom, humanitarnom, sportskom, obrazovnom ili drugom području od javnog interesa. Kao što je u Zakonu navedeno, naglasak je uvijek na javnom društvenom interesu što znači da ciljevi udruge ne smiju biti usmjereni na stjecanje dobiti za njezine članove, nego na promicanje određenih društvenih, kulturnih i drugih vrijednosti. Osim pravnog određenja, daleko važnije određenje je ono društveno i sociološko. U tom smislu udruge predstavljaju oblik organiziranog društvenog djelovanja u kojem se pojedinci ili skupine okupljaju radi ostvarenja zajedničkih interesa, ciljeva ili vrijednosti. Važno je istaknuti da djelovanjem svake udruge upravlja članstvo udruge što bi trebalo osigurati demokratičnost u odlučivanju i autonomiju u radu udruge s naglaskom da je

Uključivanje u rad strukovnih udruga može biti osnažujuće iskustvo za pojedinca. Osim profesionalnog razvoja koji uključuje prilike za učenje, usavršavanje i razmjenu znanja, članstvo u strukovnim udrugama također može pružiti važnu društvenu i emocionalnu podršku.

djelovanje udruge odvojeno i neovisno od službenih vlasti. U mnogim opisima različitih udruga iščitava se da je udruge svojevrsna poveznica između pojedinca i šire društvene zajednice, omogućujući kolektivno djelovanje i to u korist zajedničkog dobra i jačanja društvene kohezije. Udruge u Republici Hrvatskoj predstavljaju vrlo rašireni oblik udruživanja građana. Kao važan element djelovanja svake udruge **dobrovoljno je uključivanje** članova koje je u svojoj osnovi najčešće bazirano na volonterizmu i altruizmu. Takav oblik iskazivanja društvene solidarnosti i podržavanje osjećaja zajedništva i pripadanja među članovima svakako je vrijedan oblik djelovanja svake udruge. Brojne sportske, kulturne, hobističke i slične udruge kao i strukovne udruge te alumni-udruge uvelike ovise upravo o potrebi razvijanja osjećaja pripadnosti članova određenoj ideji ili vrijednostima (kao što često doživljavamo svoj fakultet kao *alma mater* pa se pridružujemo alumni-udrugama neovisno o njihovim aktivnostima). Ovakvo okupljanje članova

osnažuje pojedinca i skupine te poziva na udruživanje koje može biti korisno za pojedinca, samu udruhu, ali i za širu društvenu zajednicu. Ipak, osim altruističkih, za uključivanje u rad udruge jednako mogu biti vrijedni i drugi motivi. Ovisno o statusu i ulozi udruge u društvu, udruge mogu pridonositi ne samo društvenom životu njezinih članova, nego utjecati i na kreiranje i oblikovanje različitih društvenih procesa primjenjivih i na širu društvenu zajednicu. Na taj način **udruge mogu postati svojevrsni instrument društvenih promjena** te djelovati kroz zagovaranje određenih društvenih stavova, kroz praćenje i ukazivanje na određene izazove i probleme koji zahtijevaju rješavanje ili reakciju lokalnih/regionalnih/državnih tijela nerijetko nedostupnih pojedincu, ali i kroz motiviranje i pokretanje šire društvene zajednice na (pro)aktivno (su)djelovanje u inicijativama i javnim raspravama. Kako bi udruge mogla biti snažan instrument društvenih promjena nerijetko su potrebni resursi. Udruge svojom organizacijskom strukturom

Udruga može doprinijeti profesionalnom razvoju i zaštiti profesionalnih interesa

omogućuje pristup ljudskim, financijskim i materijalnim resursima koji su potrebni za održive inovacije i promjene. Danas su mnoge udruge financijski osnažene do te mjere da imaju mogućnost zapošljavati pojedince i time dalje razvijati djelovanje udruge. Druge udruge financijskim resursima priskrbljenim, primjerice, projektnim financiranjem osiguravaju edukacije za svoje članove: radionice za ciljne skupine sudionika, pravna savjetovanja, materijalne potpore i slično. Iako su financijski i materijalni resursi iznimno važni, članovi različitih udruuga često će reći da je upravo ljudski resurs onaj bez kojeg se ne može i koji je nužan ne samo za održavanje udruge 'na životu', nego i za njezino uspješno i proaktivno djelovanje u društvu. Ovisno o području djelovanja, **udruga doprinosi profesionalnom razvoju i zaštiti profesionalnih interesa** što je također jedan od važnih i vrijednih motiva za osnivanje i uključivanje u rad udruuga. Ujedno je to i tema ovog broja časopisa *Dijete, vrtić, obitelj* u kojem se bavimo strukovnim udruugama. Koja je osnova djelovanja strukovnih

udruga koje se bave područjem ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja? Prema klasifikaciji djelatnosti udruuga, u Republici Hrvatskoj u području odgoja i obrazovanja udruuga može imati različite djelatnosti koje pridonose razvoju ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Neke od djelatnosti usmjerene su na cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih, izvaninstitucijski odgoj i obrazovanje, potporu obrazovanju djece i mladih s posebnim potrebama, poticanje kreativnosti i stvaralaštva u odgoju i obrazovanju, na odgoj i obrazovanje za održivi razvoj, zdrave načine života i očuvanje prirode te međunarodnu suradnju i mobilnost u obrazovanju. Udruge također mogu obavljati i djelatnost organizacije domaćih i međunarodnih znanstvenih i znanstveno-stručnih skupova, škola, kongresa i seminara, izdavati znanstvene i stručne publikacije, organizirati i provoditi znanstveno-istraživački rad, popularizirati znanost, umrežavati se kroz međunarodnu znanstvenu i stručnu suradnju i organizirati druge djelatnosti znanosti, stručnog rada i istraživanja. Sve ove djelatnosti daju

mnogo prostora za ostvarivanje različitih aktivnosti udruuga. Pri razmatranju uloge strukovnih udruuga u razvoju i zaštiti profesionalnih interesa, ključno je istaknuti da je sustavno te kako teorijski argumentirano, tako i praktično usmjereno profesionalno učenje i usavršavanje, ono što osigurava visoku kvalitetu institucijskog odgoja i obrazovanja te kontinuirani napredak stručnjaka u ovom području. Udruge pridonose ovom procesu omogućujući pristup neformalnom obrazovanju putem **planiranja i organiziranja edukacija, radionica, seminara te stručnih i znanstvenih konferencija**. Iako je ovakav oblik profesionalnog razvoja izuzetno vrijedan, često predstavlja značajan vremenski i materijalni izazov za udruge, pri čemu uspjeh uvelike ovisi o motivaciji članova za organiziranjem ovih aktivnosti. Također, Slunjski (2016.) podsjeća da bi 'Profesionalno usavršavanje trebalo imati implikacije na uvjerenja, iskustva i navike učitelja te im pomagati da osvješčuju i bolje razumiju svoja uvjerenja, koja se direktno odražavaju na njihov odgojno-obrazovni

rad.' (Isto, str. 54.) čime ukazuje da samo neki oblici profesionalnog usavršavanja imaju transformacijski potencijal, odnosno da kao posljedicu imaju razvoj kvalitete odgojno-obrazovne prakse. S tim na umu brojne udruge osim navedenih oblika profesionalnog usavršavanja organiziraju i mogućnost opservacije vlastite prakse čime se omogućuje ne samo promišljanje o praksi, već i njezina praktična primjena i evaluacija. Neke udruge svoje djelovanje organiziraju kao **zajednice učenja** u kojima se može razvijati takva podrška i umrežavanje, te koja ima potencijal transformativne promjene vlastitih profesionalnih stavova, uvjerenja i vrijednosti. Zajednice učenja omogućuju ne samo razmjenu iskustava, ideja i resursa među stručnjacima, već i razvoj refleksivne prakse. Takav oblik profesionalnog usavršavanja također može biti veoma izazovan za udrugu jer zahtijeva jasno definiran cilj i smjer djelovanja udruge i to kroz duži vremenski period što ponekad može djelovati kao stagniranje razvoja udruge. Ujedno je potrebno i odgovarajuće vodstvo udruge i članstvo koje je usuglašeno oko zajedničke vizije razvoja ovakvog oblika profesionalnog usavršavanja što je zbog specifičnosti organizacije udruga ponekad izazovno ostvariti. Ovakvi oblici umrežavanja putem strukovnih udruga mogu biti korisni i u kontekstu mentorstva ili tzv. *coachinga* putem kojeg iskusni i stručni(ji) članovi pružaju podršku mlađim i/ili manje iskusnim kolegama i kolegicama mentorirajući ih, dijeleći iskustva i razvijajući oblik kritičkog prijateljstva. Umrežavanje je korisno i kada govorimo o materijalnim resursima poput stručne i znanstvene literature, različitih publikacija, *online* materijala i pristupa recentnim istraživanjima jer članovi često imaju pristup raznim resursima koji im pomažu u svakodnevnom radu i profesionalnom razvoju, a mogu biti korisni

i drugim članovima, a ponajprije pripravnicima.

Dio aktivnosti koje strukovne udruge provode usmjerene su na njihove članove i specifične profesionalne skupine. Ipak, mnoge aktivnosti koje organiziraju također su namijenjene drugim sudionicima, kao što su djeca i mladi, roditelji, te druge ciljane skupine izvan same struke. Primjeri takvih aktivnosti uključuju edukacije i radionice za roditelje, savjetovanja za roditelje, djecu i mlade, lutkarske predstave za djecu, radionice za djecu i mlade, organiziranje slobodnog vremena za djecu i mlade i druge. Na ovaj transparentni način strukovne udruge ne samo da podižu svijest o važnosti i stručnosti svoje profesije, već je koriste i za opće društveno dobro. Kao što je ranije spomenuto, važno je da udruge uživaju dobar ugled u široj društvenoj zajednici, što se postiže proaktivnim djelovanjem i osiguravanjem prepoznatljivog statusa udruge.

S obzirom na brojne izazove s kojima se sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja intenzivno susreće zadnjih godina, za kraj valja istaknuti da je jedna od vrlo vrijednih uloga ili bolje rečeno zadataka strukovnih udruga svakako **standardizacija prakse**. Strukovne udruge mogu se promatrati kao svojevrsni instrument društvenih promjena koji se može koristiti za zagovaranje, kreiranje i oblikovanje različitih društvenih procesa pri čemu je od iznimne važnosti razina razumijevanja same struke. Budući da nerijetko okupljaju veliki broj članova, postaje vrlo jasno da u svojem djelovanju imaju veliku odgovornost kada je riječ o poštivanju standarda struke. Neke su strukovne udruge stoga bile vrlo jasne oko poštivanja te daljnjeg razvoja standarda struke čime osiguravaju svojim članovima jasne smjernice po pitanju etike (etički kodeks), standarda i najbolje prakse. Međutim, značajan dio strukovnih udruga

standardizaciju prakse još uvijek ne percipira kao jednu od svojih uloga što je problem kojem je potrebno napokon pristupiti. Naravno da strukovne udruge nisu jedine organizacije koje se trebaju baviti ovim problemom, ali je potrebno prepoznati da su svakako jedne od važnih organizacija, odnosno suradnika u tom procesu. Kao jedno od temeljnih polazišta u razvoju standarda struke pozivamo se na **suvremeno shvaćanje djeteta i djetinjstva**, odnosno 'shvaćanje djeteta polazište je za oblikovanje svih segmenata odgojno-obrazovnog procesa, a time i kvalitete njegova življenja, odgoja i učenja u ustanovi za rani odgoj.'(NCVVO, 2012.)

U konačnici možemo zaključiti da uključivanje u rad strukovnih udruga može biti osnažujuće iskustvo za pojedinca. Osim profesionalnog razvoja, koji uključuje prilike za učenje, usavršavanje i razmjenu znanja, članstvo u strukovnim udrugama može pružiti i važnu društvenu i emocionalnu podršku. Strukovne udruge omogućuju članovima da se povežu s kolegama sustručnjacima, podijele iskustva i izazove te razviju osjećaj pripadnosti zajednici profesionalaca sličnih interesa. Ova društvena povezanost često vodi do stvaranja podržavajuće mreže koja može biti ključna u suočavanju s profesionalnim izazovima i stresom, a podrška koju članovi dobivaju kroz međusobnu interakciju i zajedničke aktivnosti može poboljšati njihov osjećaj dobrobiti i profesionalnog zadovoljstva. Strukovne udruge imaju potencijal obogatiti profesionalni život svojih članova i pridonijeti razvoju same struke.

Literatura:

1. Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja (2012.), Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
2. Slunjski, E. i suradnici (2016.). *Izvan okvira 2: Promjena. Od kompetentnog pojedinca i ustanove do kompetentne zajednice učenja*. Zagreb: Element.